

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Bevarandeplan för Natura 2000-område

Silverån (norra)

- Områdeskod
SE0310408

- Bevarandeplanen
reviderad/fastställd
2016-12-12
2006-09-26

- Beteckning
0600-40-0408

Bakgrund

Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut Natura 2000-områden. Genom utpekandet åtar sig länderna att naturmiljöerna och arterna i varje område långsiktigt ska bevaras. Natura 2000-nätverket är viktigt i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I de båda direktiven listas särskilt värdefulla naturmiljöer och arter.

Bevarandeplan

Bevarandeplanen beskriver området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturmiljöer och arter som ska vara i gynnsamt bevarandetilstånd. Även vad som kan påverka Natura 2000-området negativt, behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, liksom uppföljning beskrivs också. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplanen fastställs av Länsstyrelsen och kan revideras när ny kunskap tillkommer eller om omständigheterna i eller utanför området ändras.

Lagstiftning

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kapitlet 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Tillstånd krävs inte för de åtgärder som behövs för skötseln av naturmiljöerna i området. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument utan ett underlag för prövningar av eventuella åtgärder i Natura 2000-området.

Kontakt

Vid frågor om Natura 2000 kontakta Länsstyrelsen:

- Telefon växel: 010-22 36 000
- E-post: jonkoping@lansstyrelsen.se

Foto: Silverån (norra). Länsstyrelsen

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0310408 Silverån (norra)

Kommun: Eksjö

Områdets totala areal: 21 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2016-12-12

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2006-09-26

Markägarförhållanden:

Privat

Skogsbolag

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1998-12-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

3260 - Mindre vattendrag

1029 - Flodpärlmussla, *Margaritifera margaritifera*

1355 - Utter, *Lutra lutra*

Bevarandesyfte

Syftet med Natura 2000 är att säkerställa den långsiktiga överlevnaden för Europas mest värdefulla och hotade naturtyper och arter. I varje enskilt Natura 2000-område är syftet att prioriterade naturtyper och arter bevaras så att området på bästa sätt bidrar till gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.

Natura 2000-områdets prioriterade bevarandevärden är Silverån med dess värdefulla strömvattenmiljöer, beståndet av flodpärlmussla och förekomsten av utter. Det främsta syftet är att bevara vattendraget och flodpärlmusslan. Vid eventuella målkonflikter har bevarande av flodpärlmussla högst prioritet.

Motivering: Området har mycket höga naturvärden knutna till vattendraget, den starkt hotade flodpärlmusslan och utter. Silverån har värdefulla strömmande sträckor och en omges av en opåverkad strandmiljö. I ån finns ett svagt bestånd av den starkt hotade flodpärlmusslan och utter har observerats utmed Silverån.

Prioriterade åtgärder: Restaureringsåtgärder av vattendraget som t.ex. biotopförbättrande åtgärder och skapande av fria vandringsvägar och naturligt flöde. Hänsyn i omgivande mark för att värna vattenkvaliteten och bevara en ekologiskt funktionell kantzon.

Beskrivning av området

Hela Silverån är utpekad som Natura 2000-område men den för Jönköpings läns aktuella delen sträcker sig mellan sjöarna Åsjön i söder och Gnöstasjön i norr. Silverån utgör länsgräns mellan Jönköpings och Kalmar län. Vid sjön Börlingen fortsätter ån in i Östergötlands län. Silverån ligger i Emåns avrinningsområde och delar av Emån samt vissa av dess biflöden är också utpekade som Natura 2000-områden. För Silveråns del är enbart vattendraget utpekad som Natura 2000. Inga kant- eller skydds zoner är medtagna i området.

Silverån ligger i Emåns avrinningsområde och Silveråns delavrinningsområde, det sistnämnda är 109 km² stort och utgörs till 89 % av skogsmark. Vattendraget domineras till största del av ett ringlande lopp med relativt stor andel strömmande vatten. Medelbredden ligger på 7 meter och vattendjupet är oftast grundare än 0,5 meter.

Onaturliga stränder i anslutning till vattendraget är mycket ovanligt, bebyggelse och skogsavverkningar har negativt påverkat endast en mycket liten del av närmiljön. Den omgivande skogen består främst av barrskog med mycket liten lövinblandning.

Effekterna av bestående mänskliga ingrepp är måttliga, omkring 15 % av vattendragets längd är rensat. Detsamma gäller för dammars och andra regleringars effekt på vattenflödet. Dammar finns för det aktuella området i Tyresbo skvaltet, Broholm och vid Hulta såg. De två sistnämnda har restaurerats så de inte längre utgör vandringshinder för fisk, dock bör Hulta såg åtgärdas igen efter att ha raserats delvis vid höga flöden. Ett omfattande restaureringsarbete har genomförts under början av 2000-talet. Tyresbo skvaltet återstår dock att åtgärda.

Sedan 2008 ingår ca 3,9 kilometer av Silverån uppströms Åsjön i naturreservatet Hässleby-Silverån. Stora delar av sträckan är strömmande och utgör limniska nyckerbiotoper. Biotopförbättrande åtgärder har genomförts här i början av 2000-talet, t.ex. genom utläggning av lekgrus, ved och stenar. 2014 tillfördes ytterligare ved av både barr- och lövträd genom att ca 60 träd fälldes ut över ån.

Signalkräfta är inplanterad i Silverån. Fram till 1960 fanns rikligt med flodkräfta. Förutom det har ån en naturlig och opåverkad fisk- och bottenfauna. 49 olika bottenfaunaarter förekommer däribland den rödlistade dagsländan *Rhitrogena germanica*. Utter förekommer i området. Fiskarter som noterats är abborre, bergsimpa, stensimpa, elritsa, gädda, lake, mört och öring.

Vattenkvaliteten är mycket hög då inga försurnings- eller övergödningsproblem finns i vattendraget. Höga kvicksilverhalter har dock uppmätts i fisk i slutet av 1990-talet. Silverån är referensvattendrag inom samordnad recipientkontroll i Emån.

I Silverån finns ett flertal nyckelbiotoper knutna till vatten. Främst är de strömmande vattensträckor, vilka är viktiga områden för t.ex. bäck- och dagsländor såväl som för öring och strömstare. Nyckelbiotoper med strömmande sträckor finns mellan Hålsjön och Rösjön samt i reservatet Hässleby-Silverån. Men här finns även nyckelbiotoper knutna till sjöinlopp, sjöutlopp och kulturmiljö.

Silverån har biotopkarterats och naturvärdesbedömts inom Projekt Höglandsvatten. Vattendraget har bedömts ha högt naturvärde enligt System Aqua och är inom miljömålsarbetet utpekat som ett nationellt särskilt värdefullt vatten.

Vid vattenförvaltningens senaste klassning bedömdes den ekologiska statusen i Silverån: Brusaån - källan som god. Det är bedömning av fisk som avgjort statusen.

Vad kan påverka negativt

- Förändring av vattendragets naturlighet och flödesregim, t.ex. vandringshinder, reglering, dikning, vattenuttag, grumling, för reglerade vattendrag även ekologiska försämringar som sänkt minimitappning, ökad korttidsreglering etc.
- Skogsbruk i närområdet utan lämnande av skyddszoner i sådan utsträckning som behövs av hänsyn till växt- och djurlivet, kulturmiljön och landskapsbilden (se Skogsvårdslagen 30 § och dess föreskrifter).
- Avsaknad av ekologiskt funktionell kantzon.
- Försämrade vattenkvalitet genom påverkan av föroreningar, näringsämnen, bekämpningsmedelsrester, grumling, humusämnen etc., t.ex. körskador i skogsbruk, läckage av näringsämnen eller bekämpningsmedelsrester, dagvatten som kan påverka vattenkvaliteten.
- Rensning av till vattendraget mynnande diken, om det innebär att fisket kan skadas (se 11 kap. 15 § Miljöbalken om skyldighet att göra anmälan till länsstyrelsen om fisket kan skadas, avser både allmänt och enskilt fiske och både yrkesfiske och fritidsfiske).
- Förändring av åns naturliga artsammansättning och konkurrensförhållanden, t.ex. påverkan av främmande arter, genom utsättning av främmande arter, för hårt eller ensidigt fisketryck etc.
- Minskning av arealen naturliga strandmiljöer, t.ex. exploatering utmed vattendraget etc.

Bevarandeåtgärder

Uppströms Åsjön är 3,9 km av Silverån(norra) skyddad i form av naturreservat, övriga delar har inget formellt skydd. Att utvidga Natura 2000- området utmed den nya reservatsgränsen är föreslaget. Strandskydd 100 meter gäller längs med hela åsträckan i Jönköpings län. Silverån ingår i Silveråns fiskevårdsområdesförening som reglerar fisket. Området ingår även i riksintresse för naturvård samt riksintresse för förbud mot vattenkraftsutbyggnad, genom miljöbalkens 4 kap. 6 §. EU:s ramdirektiv för vatten utgör grund för skydd av vatten. Direktivet har införlivats i svensk lagstiftning genom förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Syftet med lagstiftningen är bl.a. att ställa krav på icke försämring av ytvatten med avseende på både ekologisk och kemisk status. Ytterligare skydd, utöver dessa och skogsvårdslagens och miljöbalkens allmänna bestämmelser, bedöms för närvarande inte behövas.

Denna bevarandeplan hanterar den del av Silverån som ligger i Jönköpings län. En bevarandeplan finns även för Östergötlands läns del (SE0230216) och i Kalmar län ingår Silverån i Natura 2000-området Emåns vattensystem i Kalmar län (SE0330160), där en bevarandeplan finns. Dessa tre planer går i linje med varandra.

Skötselåtgärder för att främja och bevara områdets naturvärden är:

- Skapa möjlighet för fiskvandring förbi vandringshindret Skvaltet och Hulta såg.
- Lövinslaget är viktigt för vattendragets produktion, vilket främjar bl. a. flodpärlmusslan. I den del av Silverån som ligger inom reservatet, kan vid behov åtgärder för att främja lövinslaget komma att bli aktuella.
- Allmänt gäller att vid åtgärder som utförs utanför objektets område ska en skyddszon finnas mot objektet eller mot vattendrag som ligger uppströms rådet. Denna skyddszon får i varje enskilt fall anpassas efter åtgärden samt hur denna påverkar naturmiljön inne i objektet.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**3260 - Mindre vattendrag**

Areal: 21,1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Hela Natura 2000-området har klassificerats som naturtypen mindre vattendrag. Det finns ett antal mindre sjöar längs denna sträcka men de har ej urskilts ur naturtypen.

Mer generell information om naturtypen finns i Naturvårdsverkets naturtypsspecifika vägledning.

Bevarandemål

Mindre vattendrag ska präglas av lugnt till forsande vatten med naturliga vattenståndsfluktuationer och flöden. Området ska nå minst god ekologisk status enligt vattenförvaltningens miljö kvalitetsnormer. Det ska finnas en variation av strandzons- och bottenmiljöer med potential för hög biologisk mångfald. Naturtypen är inte avsevärt påverkad av eutrofiering eller försurning och den ska omges av en stabil buffertzon mot omgivande markanvändning. Vattnet ska ha inslag av flytbladsväxter, undervattensväxter och/eller akvatiska mossor. Vandringsvägarna ska vara fria och möjliggöra en bra livsmiljö för arter som flodpärlmussla och öring. Artsammansättningen ska vara naturlig, utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar. Arealen mindre vattendrag ska vara minst 21 hektar vid medelvattenstånd.

Bevarandetillstånd

Måttligt bevarandetillstånd: Naturtypen är välbevarad, och har god eller mycket god förekomst av viktiga strukturer och funktioner. Dock förekommer onaturliga vandringshinder som gör att statusen ej är gynnsam.

1029 - Flodpärlmussla, Margaritifera margaritifera

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Områdets population av flodpärlmussla är mycket svag, bland annat på grund av tidigare mänsklig påverkan i form av rensning och försurningsbelastning. Inga fynd har gjorts efter 2000 i Jönköpings län men 2006 skedde en återintroduktion då drygt 900 musslor sattes ut i vattendraget. Förhoppningen är att populationen borde kunna utvecklas då de fysiska förutsättningarna är goda. Vid en inventering 2015 fanns musslorna kvar, dock hittades inte alla återintroducerade. Glädjande nog återfanns några få juvenila unga musslor. Dessutom finns en stabil öringpopulation. Så sent som på 1950- talet var beståndet av flodpärlmussla inom området mycket starkt.

Flodpärlmusslan är en avlång, njurformad stormussla som kan bli upp till 16 cm lång. Normallivslängd uppskattas i södra Sverige till knappt 100 år. I Norrlands inland är tillväxten långsammare och här har man funnit Sveriges hittills äldsta flodpärlmussla, vilken var ca 285 år gammal. Fyndet gör flodpärlmusslan till ett av de mest långlivade djur man känner till.

Arten är knuten till strömmande vattendrag med i första hand grus- och stenbottnar. För att föryngringen ska fungera krävs reproducerande bestånd av värdfiskartema lax eller öring, på vars gälar flodpärlmusslans larver genomgår en del av sin utveckling. Ytterligare krav är ett permanent vattenflöde, relativt hög vattenhastighet och klart, syrgasrikt, näringsfattigt vatten med stabila pH-förhållanden. Arten förekommer i vatten av vida skild storlek, från stora älvar till knappt meterbreda skogsbäckar.

På den nationella rödlistan är flodpärlmusslan klassad som starkt hotad. Arten är fridlyst enligt 5 § Artskyddsförordningen (2007:845). Flodpärlmusslan ingår även i art- och habitatdirektivets bilaga 2 och 5 samt i Bernkonventionens bilaga III.

Mer generell information om arten finns i Naturvårdsverkets artspecifika vägledning.

Bevarandemål

Flodpärlmusslan ska finnas i en livskraftig population och det ska finnas inslag av musslor mindre än två centimeter, som indikation på rekrytering i området. Vattnet i Silverån ska ha god kvalitet och genomströmning och botten med sand, sten eller grus viktiga för musslornas möjlighet att andas och filtrera näring. Kantzonen utmed vattendraget ska vara orörd, vilket skyddar mot övergödning, vattengrumling och fluktuerande temperaturer. Öringen, vars gälar mussellarverna parasiterar på, ska finnas i en stabil population och den ska kunna reproducera sig i området utan begränsning av vandringshinder. Arealen mindre vattendrag, vilken är musslans livsmiljö, ska vara minst 21 hektar.

Bevarandetillstånd

Svagt bevarandetillstånd: Populationen i området är mycket svag och det krävs betydande insatser för att återskapa den. Förutsättningarna för att bevara arten inom området på lång sikt utan kraftfulla åtgärder är svaga.

1355 - Utter, Lutra lutra

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Utter bekräftades vid inventering i Silverån 2007, vid en lokal knappt fem kilometer nedströms Natura-2000 området.

Uttern är ett ca 90-120 cm långt mårddjur som lever vid vatten. Fisk är den främsta födan, men även groddjur, kräftor, större insekter, fåglar och mindre däggdjur kan ingå i dieten.

För ett livskraftigt bestånd av utter krävs stora områden med mer eller mindre sammanhängande vattensystem. Optimala miljöer för utter är vatten som erbjuder riklig tillgång på lättillgänglig föda året runt och som har tillgång till landområden där uttern kan vila ostört, föda upp ungar etc. Uttern är vintertid beroende av strömmande vatten som ger möjlighet till näringsfångst om sjöarna blir islagda. I Syd- och Mellansverige finns idag uttern företrädesvis i eutrofa vatten med täta bestånd av bl.a. vitfisk. Det beror på att miljögiftbelastningen av fettlösliga ämnen är lägre i eutrofa sjöar jämfört med oligotrofa sjöar.

På den nationella rödlistan är arten klassad som nära hotad. Uttern är fredad enligt 2 och 4 stycket 4§ Artskyddsförordningen (2007:845). Uttern ingår även i art- och habitatdirektivets bilaga 2 och 4. Arten kräver noggrant skydd enligt art- och habitatdirektivet.

Mer generell information om arten finns i Naturvårdsverkets artspecifika vägledning.

Bevarandemål

Uttern ska finnas i en livskraftig och reproducerande population. Dess habitat, Silverån, ska vara ett strömmande och fiskrikt vatten med ett sammanhängande vattensystem och med en störningsfri kantzon. Inga vandringshinder eller osäkra vägpassager hindrar uttern att förflytta sig och möjligheten till utbyte av individer är god. Arealen mindre vattendrag ska vara minst 21 hektar.

Bevarandetillstånd

Länsstyrelsen har i dagsläget inte tillräcklig information om arten för att kunna ange dess bevarandetillstånd. Sedan år 1991 finns inga rapporterade fynd i av utter i området.

Dokumentation

Länsstyrelsen i Jönköpings län. 2015. Stormusslor i Jönköpings län. Utbredning och status åren 1959-2014

Artdatabanken. 2015. Flodpärlmussla, Margaritifera margaritifera. Artfakta. Artdatabanken. 2015. Utter, Lutra lutra. Artfakta.

Bergengren, J. mfl. 2001. Naturvärdesbedömning Vattendrag: Projekt höglandsvatten 2000. Emån och Mörrumsån i Jönköpings län. Länsstyrelsen i Jönköpings län. Meddelande 2000:57. Emåförbundet. 2015. Fältrapport: Tillförsel av död ved i Silverån 2014 inom naturreservatet Hässleby-Silverån.

Fiskesjö, O. et al. 1995. Natur i Jönköpings län. Länsstyrelsen i Jönköpings län. Fiskevårdsplan för Emån 2000. Länsstyrelsen i Jönköpings län. Meddelande 2000:30. Halldén, A. mfl. 1999. Biotopkartering Emån 1998. Länsstyrelsen i Jönköpings län. Meddelande 99:20.

Havs- och vattenmyndigheten. 2014. Flodpärlmussla, Margaritifera margaritifera. Länsstyrelsen i Jönköpings län. 2002. Höglandsvatten, Silverån (övre). Meddelande 2002:13

Länsstyrelsen i Jönköpings län. 2008. Skötselplan för naturreservatet Hässleby-Silverån i Eksjö kommun.

Naturvårdsverket. 2004. Skyddsvärda statliga skogar, Götaland. Naturvårdsverket rapport 5340.

Naturvårdsverket. 2011. Utter, Lutra lutra. Vägledning för svenska arter i habitatdirektivets bilaga 2. NV-01162-10.

Bilagor

Kartbilaga (översiktskarta).

Natura 2000-område

Silverån (norra)

(SE0310408)

1:60 000

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

Natura 2000-område

Silverån (norra)

